

K PŘÍPRAVĚ A ZAHÁJENÍ ARMÁDNÍ ÚTOČNÉ OPERACE

Při zasedání Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy ve dnech 28. a 29. 5. 1987 v Berlíně bylo rozhodnuto: „... vysvětlit zásadní teze vojenské doktríny, která je základem činnosti Varšavské smlouvy a v níž se zračí společné obranné vojenskopolitické cíle jejích členských států a jejich národních vojenských doktrín“. [O vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy, Rudé právo, 30. 5. 1987.]

Zásady vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy a její podstata mají náročné požadavky na ozbrojené síly. Vyplývají z ní také nové úkoly pro vojenskou vědu a především vojenské umění. Komplexně formulované teze této vojenské doktríny vyžadují hledat, zkoumat a rozpracovat z nových hledisek zásady přípravy a vedení operací k odražení agrese i ke zničení agresora.

Jedním ze základních úkolů ozbrojených sil, který vyplývá z vojenské doktríny, je udržovat ozbrojené síly spojeneckých států v dostatečné pohotovosti tak, aby je nikdo nemohl zastihnout nepřípravené. Budou-li přesto napadeny, musí být schopny zasadit agresorovi drtivý úder.

Když vycházíme z požadavků vojenské doktríny, stávají se hlavním druhem operací k odražení nepřátelské agrese **operace obranné**. Jenom vedením těchto operací není však možné způsobit agresorovi rozhodující porážku. Obranou je možné odrazit útok nepřítele, způsobit mu ztráty. Není možné dosáhnout toho, aby byl zbaven možnosti pokračovat v útoku.

Proto již v průběhu vedení obranných operací k odražení nepřátelské agrese musí být bojová činnost vedena tak, aby byly vytvářeny výhodné podmínky **pro aktivní útočnou činnost**. Jestliže se v průběhu obranné operace vyskytnou výhodné podmínky k útočné činnosti, musí být bezprostředně využity k dosažení byť i dílčích úspěchů splněním i omezených útočných úkolů. Přitom

je nutné mít neustále na paměti, že úsilí o vytváření a využívání výhodných podmínek k aktivní, třeba jen omezené útočné činnosti, musí být v přísném souladu s jednotným **celkovým zámyslem operace** k odražení nepřátelské agrese. Snaha o trvale aktivní způsob použití sil a prostředků a plnění některých úkolů útočnou bojovou činností vojsk nesmí být spojena s přílišným rizikem narušení celkového zámyslu vedení operace a dosažení požadovaného operačního cíle. Úsilí o získání některých taktických úspěchů vedením útočného boje nesmí vytvářet neúměrné nebezpečí spojené s ohrožením úspěšného splnění operačního úkolu.

Domnívám se, že vybojovaný dílčí taktický úspěch ve většině případů vytváří podmínky pro dosažení operačního úspěchu. Avšak nemusí tomu tak být vždycky. Je možné, že složitost a různorodost podmínek vedení soudobých operací se může projevit i takovým způsobem, kdy taktický úspěch působí záporně na dosažení celkového operačního cíle. Je to pravděpodobné tehdy, jestliže bude šablonovitě nadhodnocen význam výsledků bezprostředního boje na taktickém stupni. Přitom jsou eventuálně přehlíženy skutečnosti, že její důsledky mohou vést k narušení základních podmínek pro cílevědomé, sladěné a nejúčelnější využití sil a prostředků v nevhodnějším čase k dosažení požadovaného operačního výsledku.

Historie zná nemálo případů, kdy se taktický úspěch ve svých důsledcích projevil záporně. Např. v prvním období Velké vlastenecké války (v červenci roku 1941) vznikla situace, kdy 3. tanková skupina fašistických vojsk pronikla do prostoru západně od Vitebska. V té době se na řekách Západní Dvina a Dněpr rozvínovaly svazky 20. a 22. armády přisunuté z hloubky. Ke zničení tohoto tankového uskupení nepřítele byl silami 5. a 7. mechanizovaného sboru sovětských vojsk vykonán protiúder, který byl zpočátku úspěšný. Protiúderné uskupení proniklo ve vysokém tempu do hloubky až 60 km a způsobilo nepříteli těžké ztráty. Značné ztráty však v dalším (úderu přisunutých záloh, a letectva) utrpěly oba mechanizované sbory. Při nepříznivém vývoji operace byly tyto sbory vyvedeny do druhého sledu. V důsledku značných ztrát, které utrpěly po zastavení protiúderu a při vyvádění do druhého sledu, nebylo uvedené uskupení v dalším průběhu obranné (smolenské) operace již schopno splnit úlohu silných operačních záloh. Z tohoto příkladu vyplývá, že poměrně úspěšný útok se ve svých důsledcích projevil tak, že ztížil splnění hlavního operačního úkolu — udržení obranné čáry zaujaté hlavními silami fronty. (Viz — Vývoj taktiky Sovětské armády. Naše vojsko, Praha — česky — s. 78 až 79.)

V některých případech však i zdánlivý dílčí neúspěch může mít vliv na vytvoření výhodnějších podmínek pro dosažení požadovaného operačního výsledku.

Také tyto závěry je zapotřebí mít na paměti při přípravě a vedení obranné operace k odražení nepřátelské agrese. Je nutné, aby celková bojová činnost vojsk v obranné operaci byla spojena jednotným **zámyslem k vytvoření podmínek pro přechod do rozhodného protiútku.**

Protože obrana má jen omezené možnosti ke zničení hlavních uskupení agresora, budou při **dokončení zničení ozbrojených sil nepřítele hlavním druhem operací pozemního vojska útočné operace.** Jenom útočnou operací je možné nepřítele zničit a ovládnout důležité prostory na jeho území, narušit odolnost jeho ozbrojených sil, ekonomiku i celistvost území nepřátelské koalice.

Soudobé jasně formulované zásady vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy vyžadují, aby byly **nově chápány** také **podmínky přípravy, zahájení a vedení útočných operací**.

Při hledání nejvýhodnějšího způsobu použití sil a prostředků k odrazení nepřátelské agrese je pozornost soustředěna na rozpracování otázek přípravy a vedení obranných operací různého měřítka. Je však třeba také správně a důsledně chápat jejich cíl a nutné vyústění do **vytvoření podmínek pro protiútok**.

V článku chci proto vyjádřit některé názory ke změnám, které se mohou projevit v možných podmínkách přípravy, zahájení a v hlavních rysech i vedení soudobé armádní útočné operace.

Útočná operace vševojskové armády v soudobých podmínkách bude svou podstatou i charakterem součástí protiútku Spojených ozbrojených sil na kontinentálním válčišti. Tento protiútok nebude zřejmě na všech směrech zahajován současně. Vojska budou zasazována **postupně**, v závislosti na vývoji situace a výsledcích dosažených vedením obranné operace k odrazení nepřátelské agrese. To je jednou ze základních podmínek, která ovlivní přípravu, zahájení i vedení útočných operací na jednotlivých směrech.

Útočná operace vševojskové armády bude zpravidla vedena v rámci útočné (protiútočné) operace frontu. Podmínky její přípravy, zahájení i vedení zásadně ovlivní to, že budou bezprostředně vycházet z obranné operace k odrazení agrese a navazovat na její výsledky.

Jedním ze základních předpokladů, které mohou v obranné operaci účinně přispět k vytvoření výhodných podmínek pro přechod do protiútku, je **uchování nebo včasné vytvoření silných, bojeschopných záloh a druhých sledů**. Základem zámyslu obranné operace k odrazení nepřátelské agrese je proto především **zasazení nezbytného, potřebného množství sil a prostředků**. Přitom nezavazovat do bojů síly, které budou rozvínovány a dosáhnou plné bojové pohotovosti po zahájení bojové činnosti. K vedení obranné operace je nutné zasadit síly, které jsou schopny odrazit agresi, zmařit nebo zastavit útok nepřítele a odolat jeho úderům. K dosažení cíle obranné operace musí být uchována schopnost vojsk uskutečnit manévry silami a prostředky v operačním rozsahu. Je zapotřebí, aby byly vytvořeny podmínky nejen pro dosažení změny v poměru sil k zastavení nebo odrazení nepřátelského útoku, ale také pro dosažení rozhodného zvratu v tomto poměru sil.

Složitost vývoje situace v operaci při odrazení nepřátelské agrese se zásadně projeví v různorodých **podmínkách** přípravy, zahájení a vedení armádní útočné operace, které při přechodu do protiútku budou především určovány místem, úlohou a úkoly, které vševojsková armáda plnila v předcházející frontové obranné operaci, i jejím místem, úlohou a úkoly při přechodu do protiútku. Podmínky, za kterých bude vševojsková armáda připravovat a zahajovat útočnou operaci, mohou ovlivnit formu přechodu do protiútku i zahájení operace.

V závislosti na průběhu a výsledcích vedení obranné operace může **přejít vševojsková armáda k vedení útočné operace** (v rámci přechodu do protiútku), která:

- byla v obraně v prvním sledu frontu,
- byla zasazena do protiútku z druhého sledu frontu nebo byla přisunuta z hloubky,
- vedla protiúder nebo se protiúderu frontu zúčastnila.

Vševojsková armáda může přecházet do útoku z přímého dotyku s nepřítelem. Tak tomu bude u armády, která se bránila v prvním sledu frontu a v jejímž pásmu vzniknou podmínky pro přechod do útoku. V takovém případě bude mít přechod do aktivní činnosti formu útoku z přímého dotyku s nepřítelem, který spěšně nebo předem zaujal obranu.

Někdy může být vševojsková armáda nebo část jejích sil součástí protiúderného uskupení frontu a pak bude přecházet do útočné operace **po usku-tečném protiúderu**. Do této činnosti může přejít v bezprostřední návaznosti na protiúder, často při současném ničení obkličovaného nepřátelského usku-pení, které se vklínilo do naší obrany. Za těchto podmínek může mít přechod do útočné operace formu zahájení pronásledování při současném ničení kry-cích sil nepřítele a silného, bojeschopného uskupení na boku nebo v týlu v součinnosti se sousedy. Z toho vyplývá, že zahájení útočné operace může někdy nabýt i formu střetného sražení s přisunovanými zálohami nepřítele.

Podle situace je možné, aby přecházela vševojsková armáda do útoku i po určité přestávce po protiúderu. K tomu může dojít tehdy, jestliže k vytvoření útočného uskupení bude nutné rozsáhlejší přeskupení sil a prostředků. Pak je pravděpodobné, že zahájení útočné operace bude mít formu **útoku z přímého dotyku s nepřítelem**. V tomto případě bude útočná operace zahájena formou **překonávání zabezpečovacího prostoru** nepřítele **s následujícím útokem** na jeho obranu. Tyto podmínky mohou vzniknout tehdy, odcházejí-li bojeschopné hlavní síly nepřítele do hloubky k zaujetí obrany na výhodných čarách. K získání času na organizaci obrany vyčleněné krycí síly nepřítele brání vojskům vše-vojskové armády v přechodu do útoku nebo v jeho rozvinutí.

Nejméně složité podmínky pro přípravu a zahájení útočné operace budou v případě, kdy k přechodu do protiútku bude zasazována vševojsková ar-máda **po přesunu z hloubky**. Také za této situace může mít zahájení operace formu útoku na nepřátelskou obranu, s překonáním zabezpečovacího prostoru nebo střetného sražení s přisunovanými nepřátelskými zálohami.

Při přechodu do útočné operace po úspěšném protiúderu může ji vševoj-sková armáda zahajovat z prostoru státní hranice nebo původního předního okraje obrany. V tomto případě nelze vyloučit ani takovou situaci, kdy ne-přítel využije k obraně dříve vybudovaná vlastní postavení, objekty, kryty a další ženižně vybudovaná zařízení v původním výchozím prostoru. Uvedená zařízení může s předstihem zaujmout a připravit odolnou obranu. U této situace by mohla být útočná operace zahajována **průlomem nepřátelské obrany**.

Mnohotvárnost podmínek, způsobů i možných forem zahájení armádní útočné operace se nutně projeví v její přípravě i vedení.

Plánování útočné operace je charakteristické tím, že pro práci velitele a štá-bu budou k dispozici velmi omezené lhůty. Konkrétní příprava protiútku na stupni frontu bude zřejmě zahájena ihned po přijetí rozhodnutí k protiúderu, ke zničení nepřátelského uskupení, které se vklínilo do sestavy frontu v prů-běhu vedení obranné operace. Za těchto podmínek je nutné promyšleně uplat-nit metodu souběžného plánování. Složitost a obtížnost práce velitelů a štábů při plánování útočné operace v průběhu obranné operace k odražení ne-přátelské agrese, kromě krátké doby, je dána i tím, že při plánování se situace bude neustále měnit i vyvíjet, a proto je nutné předpokládaný vývoj situace mít na zřeteli. To vysoce zdůrazňuje význam reálného, zdůvodněného před-

vídání při rozhodování a plánování operace. V jejím průběhu pak bude nutné rozhodnutí, plán operace i úkoly vojskům neustále upřesňovat na základě nepřetržitého hodnocení jejich reálnosti a předpokládaného nejučelnějšího využití sil a prostředků v porovnání se skutečným vývojem situace.

Při přípravě operace není možné opomenout takový důležitý úkol, jakým je **organizace součinnosti**. V období přípravy útočné operace, do níž bude vševojsková armáda přecházet v závěru obranné operace k odrazení nepřátelské agrese, bude zapotřebí soustředit úsilí velitelů a štábů na organizaci a udržení trvalé a těsné součinnosti mezi vojsky, která povedou obranné boje a uskupením, jež se připravuje k přechodu do útoku. Význam součinnosti v uvedených případech vzrůstá zejména proto, že přisunovaná vojska neznají (z vlastní zkušenosti) situaci v prostoru zasazení, a tato se navíc nadále vyvíjí a někdy bude proto nutné operativně upřesňovat způsob, často i konkrétní prostor zahájení bojové činnosti při zasazení.

Při plánování a přípravě útočné operace v rámci přechodu do protiútoků je zapotřebí trvale organizovat spolehlivou **protivzdušnou obranu** vojsk hlavního uskupení, **ničení nepřátelských vzdušných výsadků, aeromobilních vojsk a bojeschopných skupin nepřítele v týlu vlastních vojsk** s důrazem na směr hlavního úderu. Tím zmařit nepříteli možnost narušit nebo zabránit přisunu i zasazení druhých sledů a záloh k vytvoření silných protiútočných uskupení a zabezpečení narůstání úsilí po přechodu do protiútoků.

Současně je nutné organizovat a trvale realizovat úkoly, které vyplývají z **všestranného zabezpečení operace**. V období přípravy přechodu do protiútoků a při jeho zahájení nabývají na zvláštní důležitosti zejména účinná opatření k maření nepřátelského průzkumu i k jeho dezinformaci, radioelektronický boj vedený s důrazem na zarušení a ničení nepřátelských systémů velení, řízení a navedení i věrohodně, promyšleně, komplexně a přesvědčivě usku-tečňované operační maskování. Tato opatření zabezpečení operace musí navazovat na úkoly jejího všestranného zabezpečení, které byly plněny v období vedení obrany. Jen tak je možné dosáhnout toho, aby tyto úkoly byly realizovány s co nejučelnějším využitím sil a prostředků. Tento požadavek vystupuje do popředí především v celé oblasti operačního maskování. Utajit před nepřítelem zámysl a přípravy přechodu do protiútoků, klamat nepřítele o skutečné situaci vlastních vojsk a jejich činnosti je možné jen při plynulé návaznosti na opatření plněná v průběhu předcházející činnosti a bez náhlých, zjevných změn.

Značný rozsah úkolů spojených s plánováním a přípravou zahájení útočné operace v rámci přechodu do protiútoků, jejich obsáhlost, složitost a náročné podmínky pro jejich plnění dále zdůrazňují požadavek trvale hledat způsoby k dalšímu **zkvalitňování obsahu i formy zpracování operačních dokumentů** při jejich zjednodušení, ale při dosažení vysokého stupně sladění i úplnosti zpracování jednotlivých plánovaných úkolů.

Základním předpokladem úspěšného zahájení a vedení útočné operace je vytvoření **výrazné převahy nad nepřítelem na rozhodujících směrech** již při přechodu, v krajním případě krátce po zahájení operace. V jejím průběhu bude zapotřebí dosáhnout narůstání sil tak, aby operace mohla být rozvíjena ve vysokém tempu, nepříteli byl zasazen silný úder ke zničení jeho hlavního uskupení a nebyla mu dána možnost získat čas pro soustředění a přípravu vojsk k organizovanému odporu. Výrazné změny v poměru sil s útočícími nepřáteli-

skými uskupeními, která zahájila a vedla agresi, není zřejmě možné vytvořit **jenom palebným ničením** nepřítele. Při vedení operace za použití konvenčních zbraní bude palebným ničením nepřítele pravděpodobně dosaženo jen změny v poměru těch sil, které jsou vyčleněny k odražení nebo zastavení jeho útoku. Vojska nebudou schopna jenom palebným ničením dosáhnout takového rozhodujícího zvratu v poměru sil, aby mohla přejít do protiútku pouze bránícími se uskupeními. Mám za to, že do protiútku budou přecházet svazky s vyrovnaným poměrem sil nebo jen při mírné převaze vlastních vojsk v celkovém operačním měřítku. Výrazné převahy nad nepřítelem bude možné dosáhnout jen po **přeskupení a soustředění sil i prostředků na rozhodujících směrech**. K tomu bude nutné uskutečnit poměrně rozsáhlý manévř z hloubky i podél fronty.

Převahu sil prostředků i palby dosaženou přeskupením vojsk i manévřem, je nutné realizovat účinným **palebným ničením nepřítele i mohutným úderem vojsk**. Tím je především podmíněno úspěšné zahájení armádní útočné operace.

Stejně jako způsob zahájení operace, tak i organizace a palebné ničení nepřítele budou určovány výsledky dosaženými v obranné operaci. Rozhodujícími faktory, které podmiňují organizaci palebného ničení nepřítele, jsou především dosažený operačně taktický stupeň palebného ničení nepřítele, množství palebných prostředků, které máme k dispozici, a jejich možnosti, vyčleněné úsilí letectva i četnost munice, podmínky a způsoby zahájení útočné operace spolu se silou, počtem prostředků a možnostmi i situací nepřítele. Konkrétními podmínkami budou určena i období palebného ničení nepřítele. Při přechodu do protiútku nebude zpravidla organizován a uskutečňován hromadný palebný úder k ničení cílů prvního pořadí. Je to proto, že tyto nepřátelské objekty budou v průběhu předcházejícího vedení obranné operace zpravidla ničeny bezprostředně po jejich zjištění. Tak tomu bude i v období přípravy útočné operace. Myslím, že nebude zvlášť organizováno ani palebné ničení nepřítele v období zabezpečení přesunu vojsk. Úkoly tohoto období ničení nepřítele budou obsahem palebné podpory bránících se vojsk nebo obsahem palebné podpory či palebného doprovodu protiúderu. Palebné ničení nepřítele při přechodu vševojskové armády do útoku bude proto s velkou pravděpodobností **zahrnovat období palebné přípravy, podpory a palebného doprovodu** útoku vojsk v hloubce. Vzhledem k možným způsobům zahájení útočné operace může být palebná příprava provedena formou skupinového úderu raketového vojska za použití konvenčních bojových hlavic, úderů letectva, palebných případů dělostřelectva a přímé střelby tanků, BVP a ostatních zbraní vševojskových útvarů a svazků. Může vzniknout i situace, kdy palebná příprava nebude při zahájení útočné operace vykonána současně v celém pásmu vševojskové armády. Na jednotlivých směrech je možné ji uskutečnit s časovým odstupem tak, jak budou vojska přecházet ke zteči nepřátelských odporů.

Podmínky přípravy a zahájení útočné operace v rámci přechodu do protiútku se budou vyznačovat tím, že nepřítel ztratil celkovou iniciativu. Jeho dosavadní způsob vedení bojové činnosti byl neúspěšný. V tomto období může proto vzrůstat nebezpečí použití **jaderných zbraní i ostatních zbraní hromadného ničení nepřítelem**. To vyžaduje trvalé udržování v pohotovosti prostředků potřebných k účasti v prvním jaderném úderu. Tím se částečně sníží jejich počet, zejména raketového vojska a letectva, které budou moci plnit úkoly palebného ničení nepřítele při zahájení i v průběhu vedení útočné operace. Tato skutečnost vyžaduje od velitelů a štábů zásadní požadavek — hledat a

využívat co nejúčinnější způsoby použití palebných prostředků k ničení nepřítele **při jejich sníženém počtu.**

Různorodost možných podmínek zahájení armádní útočné operace při přechodu do protiútoků se projeví i v nestejnorodosti operačních úkolů, které bude nutné v průběhu operace plnit. Základním požadavkem však stále zůstává nutnost rozvíjet útok ve vysokém tempu s cílem v krátké době zničit hlavní síly bojeschopných uskupení nepřítele a nedat jim čas k organizaci úporné a odolné obrany.

Vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy stanoví jako základní úkol ozbrojených sil a vojenské vědy hledat a rozpracovat účinné formy a způsoby odražení nepřátelské agrese. Úspěšné splnění tohoto úkolu je nerozlučně spjato s požadavkem zkoumat formy a způsoby použití ozbrojených sil k dokončení zničení nepřítele, který zahájil agresi, a tak i k celkovému naplnění cíle zasazení zdrcujícího úderu útočníkovi.